

تقی اکراه و اجبار در دین و تدین

بندهای مسجلی

تدوین و نشر:

بنیاد مجازی آبادگران مساجد

www.aabadgaran.ir

آیات متعدد الهی بیانگر این حقیقت و این حکم است که «اکراه» و «اجبار» در دین اسلام، راهی ندارد و نباید ایمان و دینداری را در هیچ یک از امورش بر کسی تحمیل نمود. قرآن کریم می‌فرماید: «قُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ» (کهف: ۲۹)؛ یعنی: «بگو: این سخن حق از جانب پروردگار شماست؛ هر کس می‌خواهد ایمان بیاورد و هر کس می‌خواهد کافر شود».

تفاوت «اکراه» و «اجبار» در این است که در اکراه، رضایت وجود ندارد اما اراده وجود دارد. مثلاً یک فرد، چیزی را با اراده‌ی خودش بخورد در حالی که در خوردن آن چیز، رضایت قلبی و درونی نداشته باشد. از سوی دیگر در اجبار، نه اراده و نه رضایت، هیچ کدام وجود ندارند. مثلاً دهان فردی را باز کردن و چیزی را با زور به وی خوراندن. در دین اسلام و در انجام امور دینی، نه اجبار و نه اکراه، هیچ کدام جایگاه و مشروعیتی ندارند. در ادامه به چندی از آیات قرآن کریم در این راستا استناد می‌شود.

آیه اول: «أَلَا إِكْرَاهٌ فِي الدِّينِ» (بقره: ۲۵۶)؛ یعنی: «در پذیرش دین، هیچ اجباری نیست».

آیه دوم: «وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ» (ق: ۴۵)؛ یعنی: «و تو مأمور به اجبار آن‌ها (به ایمان) نیستی».

آیه سوم: «فَمَنْ اهْتَدَىٰ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّٰ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهِ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ» (زمر: ۴۱)؛ یعنی: «پس هر کس که هدایت یافت به سود خود اوست، و هر که گمراه شد به زیان خود به گمراهی افتاده و تو وکیل آن‌ها (در روز قیامت) نیستی».

آیه چهارم: «إِن أَنْتَ إِلَّا نَذِيرٌ» (فاطر: ۲۳)؛ یعنی: «تو فقط بیم دهنده‌ای هستی و بس (یعنی در قبال کفر و ایمان آنان مسئول نیستی)».

آیه پنجم: «وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّىٰ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ» (یونس: ۹۹)؛ یعنی: «اگر پروردگارت می‌خواست [به اجبار] همه‌ی مردم روی زمین یکجا ایمان می‌آوردند [اما اراده‌ی او چنین نیست]، پس آیا تو [برخلاف اراده‌ی خداوند می‌خواهی] مردم را مجبور کنی تا ایمان آورند؟!»

آیه ششم: «قُلْ لَسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ» (انعام: ۶۶)؛ یعنی: [پس به آن‌ها] بگو من وکیل و عهده‌دار ایمان آوردن شما نیستم».

آیه هفتم: «فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ * لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ» (غاشیه: ۲۲)؛ یعنی: «پس پند ده، که تو پند دهنده‌ای هستی * تو بر آنان مسلط نیستی [که به قبول ایمان مجبورشان کنی]».